

UiO • Universitetet i Oslo

Opphavsrett i lys av den teknologiske utviklingen: Høringsutkast til ny åndsverklov

Forum for rettsinformatikk, 8. september 2016

Professor Ole-Andreas Rognstad

Temaer

1. Høringsutkastets formål. Forholdet til den teknologiske utviklingen
2. Kjønnsnøytral opphavsmann
3. Lovfesting av verkshøydekravet
4. Formålsbestemmelser
5. Omlegging av rådighetsrettsbegrepene for åndsverk mv og databaser
6. Ny «strømmingsregel»
7. Endringer i bestemmelsene om ideelle rettigheter
8. Nye avtalebestemmelser

Temaer

9. Privatbruksregelen

10. Fremføring/overføring i klasserom

11. Sitatrett mv.

12. Ny 'audiovisuell' avtalelisens

13. Sanksjoner

Formål med lovendringen

- Modernisering og forenkling
- Både språk og struktur
- Oppfylt i noen grad iallfall, men vanskelig med inngripende endringer pga internasjonale konvensjoner (herunder EØS-reglene)

Forhold til den teknologiske utviklingen

- Den teknologiske utviklingen medført en lang rekke endringer i åndsverkloven; bidratt til at loven fremstår som et «lappeteppe»
- Lovendringen skal bøte på det siste. Men tar også med seg noen aktuelle problemer som er sterkt berørt av den tekniske utviklingen
 - Eks.: «Strømming» og ny avtalelisens på det autdiovisuelle området
- Forholdet til arbeidet i EU med «Digital Single Market» (DSM)

«Opphavsmannen» skifter navn

- Ny «kjønnsnøytral» betegnelse: «Opphaver» (jf. forslaget § 2-1)
- Språkrådet skeptisk. Foreslår i stedet «opphavsperson»
- «Opphavsperson» er vanskelig av juridiske årsaker. Bedre med en neologisme

Lovfesting av verkshøydekravet

- Forslaget § 2-1:
 - Med åndsverk forstås i denne lov litterære eller kunstneriske verk av enhver art *som er uttrykk for original og individuell skapende åndsvirksomhet*

Nytt: Lovens formål lovfestes

- Forslaget § 1-1: Formålet med loven er å:
 - 1. sikre rettighetene til de som bidrar til vår kultur ved å skape, fremføre eller investere i åndsverk eller nærstående rettigheter,
 - 2. legge til rette for enkel lovlig tilgang til åndsverk og annet vernet materiale ved enkel klarering,
 - 3. i en viss utstrekning avgrense rettighetene, slik at åndsverk fritt kan brukes innen det private området og ellers der dette ut fra samfunnsmessige interesser er rimelig.

Omlegging av rådighetsrettighetene

- Innføring av «overføring til allmennheten» som egen rådighetskategori (forslaget § 2-2 andre ledd, bokstav d), jf. §§ 3-1, 3-5 og 3-6)
- Diskusjon i høringsnotatet om forholdet mellom «på forespørsel-overføringer» og andre overføringer
 - Særlig betydning for § 3-6 («Gramo-regelen»)

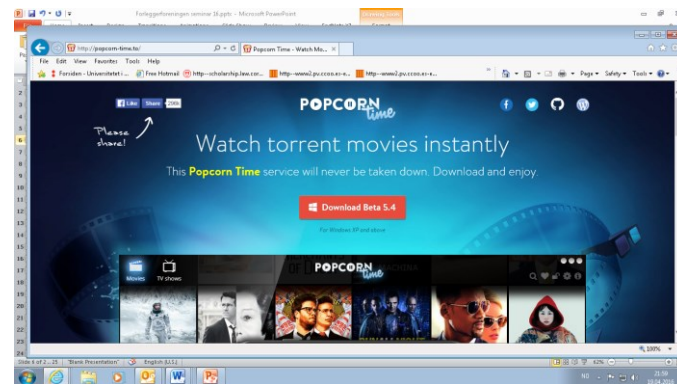

Omlegging av rådighetsrettighetene

- Tilpasning til databasedirektivets rettighetsbegreper («uttrekk» og «gjenbruk»), jf. forslaget § 3-8 annet ledd
- Også opphevelse av særvilkåret for databasebeskyttelse om «større antall opplysninger», jf forslaget § 3-8 første ledd

Nytt: Egen «strømmebestemmelse»

- Forslaget § 2-2, tredje ledd
- «Det er ikke tillatt å *bruke* åndsverk som *åpenbart ulovlig* er gjort tilgjengelig for allmennheten på Internett eller annet elektronisk kommunikasjonsnett når bruk fra den ulovlige kilden er *egnet til å skade opphavers økonomiske interesser i vesentlig grad.*»
- Potensielle tolkningsproblemer

Ideelle rettigheter

- Foreslått å omfatte *bruk*, ikke bare tilgjengeliggjøring for allmennheten, jf. forslaget § 2-3 første og annet ledd
- «Embedding-regel», jf. sak C-466/12 (Svensson) og C-348/13 (BestWater)

Overdragelse av opphavsrett

- Forslaget kap. 5
- Nye bestemmelser til beskyttelse av den opprinnelige rettighetshaveren («opphaveren»)

Spesifisering av «spesialitetsprinsippet»

- Forslaget § 5-1 annet ledd
- Bevisbyrderregel og tolkningsregel
 - “Erververen har bevisbyrden for at rett til å råde over åndsverk er overdratt”
 - “Ved tvil om tolkningen av et avtalevilkår om overdragelse av opphavsrett, skal vilkåret tolkes til fordel for opphaveren”
- Behov for bevisbyrderregel?

Ny regel om «rimelig vederlag»

- Forslaget §5-3
 - “Når en opphaver overdrar opphavsrett til bruk i ervervsvirksomhet, har opphaveren krav på rimelig vederlag fra erververen”
- Vurderingsmomenter
 - overdragelsens omfang
 - hvilken økonomisk verdi den har for erververen, sett i lys av de konkrete forhold som gjør seg gjeldende
 - hva som er vanlig og rimelig på området
- Mer enn en programerklæring?

Lovfesting av «arbeidsgiverregelen»

- Forslaget § 5-6
 - Opphavsrett til verk som er skapt av arbeidstaker går med mindre annet er avtalt over til arbeidsgiver i den utstrekning det er nødvendig for at ansettelsesforholdet skal nå sitt formål.
- Avtalerettslig presumpsjonsregel i samsvar med det som lenge har vært oppfattet som gjeldende rett. Foreslått lovfestet
- Men ikke for selvstendige oppdragsforhold

Privatkopiering (forslaget § 4-3)

- Dagens regel videreføres stort sett; redaksjonelle og språklige endringer
- «Fremmed hjelp-unntaket» for film og musikk foreslås opphevet
- Spørsmål om utvidelse av «mottakerkretsen» for kompensasjonsordningen

Lovfesting av fri fremføring/overføring i klasseromsundervisning

- Forslaget § 4-5 fjerde ledd
 - “Fremføring og overføring i ordinær klasseromsundervisning anses å skje innenfor det private område.”

Sitatrett mv.

- Alminnelige og spesielle sitatregler foreslås opprettholdt (forslaget §§ 4-22 og 4-23)
- Generelt «panoramaunntak» (forslaget § 4-25 første ledd)
- Justerte regler om verksgjengivelse ved reportasje om dagshendinger (forslaget § 4-26)

Ny «audiovisuell» avtalelisens

- Forslaget § 4-32
 - Offentliggjorte verk som inngår i audiovisuelle produksjoner kan gjøres tilgjengelig for allmennheten ved nærmere angitt overføring i tråd eller trådløst når den som foretar tilgjengeliggjøringen oppfyller vilkårene for avtalelisens etter § 4-36, første ledd. Det kan også fremstilles eksemplar som er nødvendig for slik tilgjengeliggjøring. Slik avtalelisens gjelder ikke for bruk av verk der det er inngått avtale direkte med opphaveren.
 - Avtalelisensen gjelder heller ikke dersom opphaveren overfor noen av partene i avtalen har nedlagt forbud mot slik bruk av verket eller det ellers er særlig grunn til å anta at opphaveren motsetter seg slik bruk.

Sanksjoner

- «Harmonisering» med reglene om det industrielle rettsvernet (jf IPRED-direktivet)
- Innføring av uttrykkelig forbudsbestemmelse (forslaget § 9-1)
- Straffebestemmelse (forslaget § 9-2)
 - Økt strafferamme (fra seks måneder til ett år)
 - For «inngrep i rettigheter». For snevert?

Sanksjoner

- Erstatning og vederlag (§ 9-3)
 - Ny «meny» av kompensasjonsformer
 - Vederlag
 - Erstatning
 - Fraleggelse av berikelse
 - Tilleggssanksjoner ved forsettlige og grovt uaktsomme overtredelser
 - Dobbelt vederlag (i stedet for vederlag og erstatning)
 - Erstatning for ikke økonomisk skade
 - Fremstår som alternativer; neppe tilsiktet

Sanksjoner

- Preventive tiltak (§ 9-4)
- Tillatelse til ny bruk (§ 9-5)
 - Tvangslisens på strenge vilkår?

Forslag til ny vernetingsregel

- Forslaget § 9-7:
 - «Sivilt søksmål om inngrep i rettigheter etter denne lov reises ved Oslo tingrett»
 - Bakgrunn: Endringene i vernetingsreglene for «industrielle rettigheter» (2013) og ønsket om ensartethet og kompetanseoppbygging
 - Men er det (nok) gjennomtenkt?

Og selvsagt mye mer ...

